

„Kívánom, hogy a vers mindig megmaradjon bennem”

BESZÉLGETÉS MAMTÁ KÁLIJÁ ÍRÓNŐVEL

Az 1940-es születésű Mamtá Kálíja az ún. 1960 utáni (*száthóttari*) hindí írónemzedék kiemelkedő alakja. Kisvárosi származású, de a családban első értelmiségiként az Indiai Állami Rádió egyik műsorigazgatójaként dolgozó édesapja és író-költő nagybátyja révén irodalmi berkekben cseperedő lány az egyetem elvégzését követő szerelmi házasságával egy rögzöttebb utat választott magának. Férjével, az író és nyomdász Ravindra Kálíjával komoly erőfeszítések árán teremtette meg a biztos megélhetését. Az ország számos városában töltött gyermekkorát és három évtizedes tanári pályafutása remek lehetőség volt a társadalom gondjainak-bajainak alapos vizsgálatára; a fiatalok társasága túl a hetvenötödik életévén még mindig frissen tartja a most is író, időközben kitüntetések sokaságával megbecsült szerény alkotót.

Az itt közölt interjú a kérdező *Nők és társadalmi kérdések Mamtá Kálíja prózájában* c. hindí nyelvű doktori értekezésének egyik függeléke, amely elsősorban a szerzővel 2014. július 29-én Vardhában (Maharástra, India) folytatott beszélgetésen alapszik – a jobb érthetőség érdekében némileg szerkesztve –, kisebb részben helyt adva a 2013. november 17-i találkozáskor kapott válaszoknak.

– *Az önéletírásában említette, hogy amikor felvételt nyert a Delhi Egyetem Hindú College-ába angol mesterképzésre, az időtájt ráeszmélt, hogy a diákok és tanárok felfogását mennyire a külföldi értékrend (angrézját) határozza meg. Noha Ön angol nyelvet és irodalmat hallgatott, majd oktatott, mégis hindí szerzőként vált ismertté. Milyen volt a viszonya e nyelvekkel?*

– Azt kell, hogy mondjam, a kezdet kezdetén kívülről éreztem magamat az angol tanszéken, úgy tűnt, fölöslegesen jöttem ide, és nem is fogok tudni egykönnyen érvényesülni. Olyan lányokkal tanultam együtt, akiknek akkor 500 vagy 1000 rúpia volt a zsebpénze [1961-ben egy munkás fizetése nem volt egész 100 rúpia], autóval jöttek az egyetemre, több fiúval is jártak, és az volt a benyomásom, havonta utaznak külföldre. Eleinte idegen volt minden. A Hindú College és a Miranda House lány hallgatói nem mentek a szomszédba egy kis rongyozásért, és bár én is angol nyelvet tanultam, sokszor nem is értettem a folyékony angoljukat. Később rájöttem, hogy az Indraprasztha College vagy a Lady Srírám College diákjai nem ilyen kivagyiak. Az ő társaságukban már sokkal jobban éreztem magamat.

– *Akkor az érdeklődése hogyan fordult mégis a hindí felé?*

– A folyosón kicsit balra előre volt a hindí tanszék, ott aztán mindig verset szavalt valaki és folyamatosan zúgott a taps. Úgy találtam, végre valakivel egy nyelvet beszélünk. Addigra már írogattam valamennyit, úgyhogy többen ismeretlenül is megismertek. Az ottaniakat emberibbnek találtam. Én azok közül való vagyok, akik a szüleikkel laktak, este álomba olvassák magukat, és akik időnként verset írnak. Figyelmemet a tanulásra irányítottam, első is lettem a csoportban. A megjátszós angolos lányok között bezárkóztam, az ő világukkal nem volt

ugyanis semmi kapcsolatom, sőt az irántuk érzett megvetésem jeléül a hindí irányába fordultam és elkezdtem hindíül írni.

– *Az angol iránt megmaradt azért az érdeklődése?*

– Igen. Ezzel együtt azonban azt éreztem, a hindí annál egy emberibben szóló nyelv, a hindísek pedig sokkal szeretetteljesebbek és természetesebbek, valóságosak.

– *Őn az 1960 utáni írónemzedékhez tartozik, akit a kezdeti művei az 'antivers' (akavitá) és 'antinovella' (akahánf) irányzatba sorolnak. Ha most, negyven év elteltével gondolatban végigszalad az írásain, tűnhet úgy, hogy ennek a kezdeti körülménynek a későbbiekben is maradt jelentősége? Az Ön újabb művei már értelemszerűen egy következő nemzedék irodalmának a kortársai.*

– Amikor az írást választottam, egy bizonyos felfogás nagyobb hatással volt rám, de ma ez már nincs így. Nézd meg a verseimet. Korábban az Allen Ginsberghez hasonló költők műveit olvasva gyűjtöttünk bátorságot ahhoz, hogy félelemérzet nélkül kifejezzük magunkat. Ma, amikor verset írok, már a tapasztalatok és életszemlélet egész tárházával rendelkezem. Úgyhogy azt érzem, most már magam is képes vagyok elmondani, amit szeretnék, méghozzá úgy, ahogy én szeretném.

– *A '60-es évekbeli és a mai értelmiségnek a hindí nyelvhez való viszonyulásában észrevesz valamilyen különbséget?*

– Manapság a nyelv, nyelvhasználat mindenképpen sokkal egyszerűbbé és közérthetőbbé vált. Mára a hindí megszabadult sok szégyenlősségtől, amely korábban még megvolt benne. A '60-as években kezdődött meg a nyitás folyamata. Nagy volt itt az amerikai költészet hatása, különösen Ginsbergé és Peter Orlovskyé.

– *Annak ellenére, hogy nekem úgy tűnik az ő szellemiségük és az indiai életfelfogás között elég jelentős eltérések vannak...*

– Mi is vártuk ám a nyitottságot, a szabadságot, szerettük volna, ha valaki jön, és feltöri a lakatokat. Azelőtt azt hittük, hogy az irodalom és az élet nyelve különbözik. Nirálá, Pant, Mahádévi, Praszád, Dinkar [a 20. század első felének nagy irodalmárai], ők mind egy igencsak nehézkes nyelvezetet sulykoltak belénk. A nyelvet ugyan megtöltötték magasztossággal, de abban már nem voltak elég tehetségesek, hogy élettelivé is tegyék. A '60-as évek amerikai költészete és az abszurd dráma sokat segített az ő kifejezőmódjuk terhének levetésében. A fiatal íróinké ma sokkal jobban fest, kész mozgókép!

– *Vannak, akik úgy tartják, Ön legbelül inkább költő, aki éppenséggel elbeszéléseket ír. Valójában minek érzi magát?*

– Egy kicsit mind a kettőnek. Sokszor úgy érzem, több verset kellene írnom, de aztán ellustálkodom a dolgot; az a benyomásom, a költészet már nem igazán az én terepem. De ettől még a költészetnek nincs vége, bármennyire is realista legyen, álmokat ad az embernek. A prózának is a vers ad lendületet. A költészet megtanít a szavak tiszteletére, a szavak működési elvére, így a költészet tanított meg engem arra, hogyan ismerhetem meg a szavak valódi jellegét, helyes jelentését; ezért úgy vélem, még amikor novellát is írok, a háttérben feltétlenül ott lapul a költészet. Számomra minden a versírással kezdődött, és még ma is nagyon szeretem a versnek azt a tulajdonságát, hogy aminek a kifejezésére a prózában több oldalra van szükség, ahhoz itt elég néhány sor. Kívánom, hogy a vers mindig megmaradjon bennem.

– *Milyen szerepet kell vállalnia egy irodalmárnak a társadalomban?*

– Egy író a társadalom orvosa, ujjaival folyton kitapintja annak pulzusát, majd ahol rendelle-
nességet észlel, ha meggyógyítani nem is tudja, legalább igyekszik mások jövőbeni javára fel-
tárni, leleplezni annak okát. Még mikor nem is fejt ki minden részletet, félelmet ébreszthet a
társadalmat felfalni próbálókban – vagy legalább az elképzelés az, hogy képes erre.

– *Korábbi interjúkban számos kedvenc külföldi szerzőt említett, mint Hemingway, Gorkij, Cse-
hov, Sylvia Plath, Stephan Zweig, Brecht és így tovább. A kezdetektől mostanáig mennyire ha-
tottak ezek az Ön munkásságára?*

– Nézd csak, akiket egyszer szívesen olvastunk, azok alkotásainak akkor is megvan a köny-
vespolcunkon a kitüntetett helyük, ha már nem is olvassuk őket újra rendszeresen. Gorkij és
Csehov több műve mélyen megérintett engem, Plath költeményei is gyakran eszembe jutnak.
Aztán ott van Hemingway nyelve, amely egyszerűségénél fogva olyan hatásos; egyes monda-
tai most is a fülembe csengenek. Igen, azt mondanám, főleg a mondatszerkesztéséért rajon-
gok.

– *Viszont nem teljesen értem, hogy mikor az írásai ennyire élettelieliek, ilyen sok pozitív üzenetet
hordoznak, hogyan lehet, hogy az életet meglehetősen negatívan szemlélő Franz Kafkát is lelke-
sedéssel olvasta.*

– Ó, említettem volna valahol? Hát biztosan tévedésből, ugyanis egyáltalán nem kedvelem, ha
valaki az emberélet jelentőségét egy bogáréval helyezi egy szintre. Valójában a magam kis
életében én mindig oroszlán akartam lenni, azt hiszem, az embernek kötelessége, hogy meg-
harcoljon a neki járó helyért!

– *Megszámlálhatatlanul sok könyvet olvasott már, miért mégis Somerset Maugham regényét,
az Of Human Bondage-ot [Örök szolgaság] fordította hindíre?*

– Akkoriban egyszerűen az tetszett meg nagyon.

– *A fiatal kortárs írók között kikben lát tehetséget?*

– Az új nemzedékből mostanában Kunál Szingh regénye, az *Ádigrám Upákhján (Ófalui histó-
ria)*, Pankadzs Szubír regénye, a *Je vó szeher tó nahí (Ez már nem az a hajnal)*, Umásankar
Csaudharí elbeszélései, Nílés Raghuvansí *Ék kaszbé ké notes (Feljegyzések a porfészekből)* c.
regénye, Manódzs Rúprá *Száz-nászáz (Hangszer, melynek elment a hangja)* c. elbeszélés-
kötetete, Manódzs Kumár Pándéj *Pání (Víz)* novellája, Haré Prakás Upádhjá versei és úgyszint
a novellái, Vandaná Rág novelláskötete, az *Utópia*, valamint Csandan Pándé, Ásutós, Sríkánt
Dubé, Indirá Dángí és Szandzsaj Kabír alkotásai fogtak meg.

– *És a költészet? Kiknek a verseit kedveli?*

– A régiak között Dhúmil és Narés Szakszéná mellett Rádzsés Dzsósí *Csánd kí vartaní (A hold
járása)*, illetve Mangalés Dabrá *Pahár par láltén (Lámpás a hegyen)* c. verseskötetét szere-
tem, aztán ott van Arun Kamal gyűjteménye, az *Apní kéval dhár (Az enyém csak az éle)* kötet.
Gjánéndra Patit is szeretem olvasni. A fiatalok közül Nílés Raghuvansí jut eszembe. Az új köl-
tőink testes, hús-vér versei megcsapják az olvasót.

– *Főleg férfiakat említ. Íróként nem érdeklődik a női irodalom iránt? Hogyan látja a saját
munkássága és általában a női irodalom kapcsolatát?*

– Nem különösebben gondolom magamat írónőnek, női írónak. A női mivoltom nem lehet az egyetlen oka mindannak, amit a műveimen keresztül szeretnék kifejezésre juttatni. Ezt a férfi-nő megkülönböztetést legfeljebb az eszmecsere megkönnyítése céljából szabad csak megtartanunk. Rengeteg nő ír, de közel sincs annyi, aki jól is ír.

– *Őn mit tekint a jó irodalom feltételének?*

– Az írásnak az élet közelségében kell maradnia, emellett én mindig amondó voltam, hogy nem szabad túl sokat várni azzal, hogy kifejezzük a véleményünket. Az életben az egyik legnagyobb bűn, amit el lehet követni, az, ha valakit eluntatunk. Ezt mindenképp el kell kerülni, különösen pedig, hogy az írásunkkal tegyük ezt, mert akkor az olvasástól is elmegy az emberek kedve. Én azokat a szerzőket becslöm, akik félsz nélkül, karakánul képesek megszólalni. Úgy, ahogy korábban Iszmat Csugtái írt vagy Kurratulain Haidar, vagy pedig Mannú Bhandári. Krisná Szóbtí is ebbe a kalapba tartozik.

– *Úgy látja, hogy akiket kevésbé tehetséges írónőnek tart, azoknak a témaválasztásai is kevésbé szerencsések?*

– Az ilyenek rendszerint valamilyen jól ismert háttérről írnak, nem szeretnek új kérdésfelvetésekkel kockázatot vállalni. Sok írónő a férfi-nő, férj és feleség viszonyát boncolgatja, vagy egyetemi élményeket idéz meg. Persze magam is írtam hasonlót, de törekedtem arra, hogy legyen az adott műben még valami több. Az *Andhéré ká tálá (Sötétséglakat)* című regényben az oktatási rendszer s a nők iskoláztatásának lehetetlen helyzetére igyekeztem rávilágítani. A téma frissessége és annak jó megértése, hogy mi zajlik épp a világban, roppant fontos.

– *Az Andhéré ká tálát mikor és hogyan írta?*

– 2001-ben, az Emberi Erőforrások Minisztériumának ösztöndíjasaként.

– *Ebben a regényben biztosan benne vannak a személyes tapasztalatai, de az ábrázolt helyzetek nagyobbik része mégiscsak a képzelet szüleménye. Mi vajon az elfogadható recept a személyes élmény irodalmi formába öntésére?*

– Mikor az igazságot, illetve a valóságot művészetbe oltjuk, abból születik az irodalom. A meggyőző irodalomhoz elengedhetetlen a személyes élmény, és ugyanakkor azt is gondolom, ez megkönnyíti az író dolgát. A lehető legnagyobb gondot kell fordítani arra, hogy a valóság és képzelet közötti öltések ne kerüljenek szem elé, jóllehet előfordul olykor, hogy az író elsieti a dolgot. Hadd tegyem még hozzá, hogy miként manapság a szakadt farmer a divat, úgy egypár irodalmár azt szereti, ha az olvasó kitalálhatja a valós történést, és ettől akár még hamar fel is kapják az írását.

– *A Béghar (A hontalan) c. regénye mögött is valós személyeket találunk?*

– Igen, például Kékí karakterét egy ismerősöm, Szandzsáná kisasszony alapján alakítottam, míg a tanszékvezetőt és néhány tanárnőt is a saját college-om tagjai után öntöttem alakba. A Mumbában töltött idő során jól át tudtam érezni a párszi közösség tagjainak magányosságát.

– *Gyakran hallottam, hogy Indiában az írónők kedvezményt élveznek, csak mert nők. De valójában hol, és ha tényleg így van, akkor milyen jellegű ez a kedvezés?*

– Eleinte, amikor még csak néhány nő tűnt fel az írás mezején, mint Szubhadrá Kumári Csauhán vagy Mahádévi Varmá, az írásra való biztatásként több átlagos művüket is reflektorfénybe állították. A későbbiekben Rádzséndra Jáдав karolta fel az írónőket a *Hansz (Hattyú)* folyóiratban,

de távozása után ezek közül igen kevés mutatott fel maradandó rátermettséget. A 2000-es évig a nők inkább jelentek meg azért, mert nők, azonban a mostani nemzedék már nagyon más.

– A *Tehelka magazin* 2014. januári irodalom-különszámában Sálini Máthur élesen bírálta a női irodalomban megfigyelhető 'testkultuszt'. Ön egyetért vele?

– Teljesen. Példákon, idézeteken keresztül fogalmazta meg a véleményét, nincs is benne semmi hiba. Egy nő fogja magát, otthagya csapat-papot, az otthonát, és eliszkol a szeretőjével, hogy élethosszig élvezze a testi felszabadulást – az ilyen témafelvetés bármely irodalmi mű számára zsákutca. A női irodalom csak akkor mehet helyes irányba, ha nem a viselkedésből (ácsár), hanem a gondolkodásból (vicsár) merítkezik. Volt idő, amikor az emberek a testről csak szégyellősen tudtak megnyilvánulni. Mostanra egyes írók viszont kissé túl magabiztossá, szégyentelenné váltak. A szex az életünknek csak egy dimenziója. Ugyanígy a trágár beszédet is meghatározott keretek között szabad csak használni az irodalomban. Krisná Szóbtí Járő ké járjának (*Barát barátja*) épp ez a gyenge pontja.

– Ön korábban egy interjúban említette, hogy „Annak ellenére, hogy a felvilágosultak munkája révén a feminizmus erőre kapott, az ideológiai oldala csorbát is szenvedett, s viharos sebességgel vált egy buborékká, amelyen belül aztán a női irodalom nagy része keletkezett mostanában.” Tudna példaként néhány nevet és művet említeni magas minőségű, illetve gyenge női irodalomra?

– Attól, hogy egy kampány zászlaja alatt követik el, nem kell az adott irodalmat mindjárt minőséginek gondolni. Krisná Szóbtí, Maitréjí Puspá, Sarad Szingh, Dzsajsrí Ráj, Lovelyn, Dzsajá Dzsádváni és Madhu Aróra több munkáját sem kedvelem. Krisná Szóbtí egyes írásai, mint a *Bádalő ké ghéré* (*Felhőgyűrűk*) novella, szerintem sablonosak, nem úgy, mint az *E larkí*, amelyiknek van egy külön arculata. Az igazán színvonalas női alkotók között Mannú Bhandári nevét kell előre venni. Én Gítándzsali Srít is szeretem, sok örömet leltem *Hamará seher usz barasz* (*Városunk, abban az esztendőben*) c. regényének olvasása közben.

– Korábban azt mondta, a Béghar (A hontalan) megírásáig [1970] Indiában „feminizmus mint olyan nem is létezett”. Ön hogyan látja, mikor és miként ért el a feminizmus Indiába?

– A régi India théríjainak s bhiksuníjainak, buddhista szerzetesnőinek hangja ma is visszhangzik, és egy olyan személyiség, mint (a kora újkori istenes költőnő) Mírá báí tudatja velünk, régen is éltek erőteljes asszonyok. Azonban valójában az indiai nő helyzetének megváltoztatására csak Szubhadrá Kumári Csauhán és Mahádévi Varmá, illetve Csandrakiran Szónrékszá írók nemzedéke indította el a szellemi párbeszédet. Mahádévi úgy gondolta, „egy nőnek oktatásra van szüksége, különben rabszolga marad”. A '60-as évekre már meglehetősen sok értékelhető írás jelent meg a nők javára, mégis csupán 1980 után vált a női irodalom nyitottabbá, és a fősodorban ez megint csak újabb tíz-tizenöt év múlva kezdett mutatkozni. Közben, 1986-tól Rádzséndra Jádav a *Hansz* (*Hattyú*) folyóirat révén rossz irányba terelte a feminizmusunkat, s ennek a hatása a női irodalomban máig érezhető.

– A Béghar megírásával kívánt-e valamit üzeni az olvasóinak?

– Akkoriban még nem nagyon tudtam, hogy mi zajlik éppen a hindí világában. Csak úgy elkezdtém írni. Talán ezért van, hogy teli lett természetességgel. Én azt szerettem volna kifejezésre juttatni, hogy a nő testi szexuális élete, amelyet mifelénk a tisztességgel és becsülettel kötnek össze, valójában nem egy akkora ügy, és ami Szandzsívaníval történt, az bárkivel

megeshet. Bezzeg a férfiak! Egy férfin bárhányszor essék csorba, elég egyszer bekötözni, már helyre is jött! Persze ha akkor jobban tudtam volna magamon uralkodni, vagy ha jobban értettem volna a feminizmust, akkor Szandzsívaní karakterét még jobban fel tudtam volna építeni, merthogy a regény főhőse voltaképpen nem Paramdzsít, hanem ő. Paramdzsít a házassága után is gyerekes marad, míg Szandzsívaní a nehézség közepette is sokkal erőteljesebb és önmagáról gondoskodni tudó embernek bizonyul.

– *Őn miben látja a nők erejét?*

– A dolgozó nő egyszerre gondoskodik az otthonáról, látja el a munkáját, figyel a szeretteire. *Super woman*nek lenni annyi, mint nem adni fel semmilyen fronton.

– *És az olyan elbeszéléseivel, mint a Baré din kí púrv szádzsh (A nagy nap előestéje) vagy a Je zárúrí nahí (Ez nem fontos), mit üzen? Kell ezekben egyáltalán üzenetet keresni?*

– Az írásnak nem kell mindig tanárosan komolynak lennie. Van, mikor a szórakoztatás van olyan fontos, mint egy üzenetet közvetíteni az olvasóknak.

– *Indiában miért menekül rengeteg értelmiségi az anyanyelvétől, és miért képzelik úgy, hogy idegen nyelven tudhatnak olyan eredetit alkotni, amilyent a sajátjukon nem?*

– India számára az angol nyelv azért annyira nem is idegen, elvégre kétszáz évig tanították nekünk... Az angol és a hindí nekem unokatestvérek. Ma is sokszor tűnik úgy, hogy angolul nagyon könnyű megfogalmazni valamit, hogy az egy nagyon rátermett nyelv. De szintúgy igaz, hogy a hindiben is számos kifejezés van – akár trágár és szleng szavak –, amelyeket angolul nehéz frappánsan megfogalmazni. Így aztán az író azt a nyelvet választja a saját írásaihoz, amelyről meggyőződése, hogy általa a leggördülékenyebben képes megosztani a gondolatait. Sajnálom persze, hogy ez nem az egyetlen ok, sokan azért választják az angolt, mert annak Indiában létezik egy jó nagy piaca. Tessék csak hindíül írni, de jóformán ott tartunk, hogy minél híresebb az ember, annál kevesebb pénzt lát belőle.

– *Tehát Ön szerint, amit a saját korosztályának három jeles történetmesélője, Sasi Déspándé, Mandzsú Kapúr, illetve Gítá Hariharan ír, azt valamely indiai nyelven is ugyanúgy el lehetett volna mondani, vagy pedig mindenképpen kellett hozzá az angol nyelv?*

– Mindhármukat olvastam. Az élményeik indiaiak persze; de a könyveik főleg egy külföldi olvasóközönség javát szolgálják. A fogalmazásmódjuk fölöttébb hatásos, annyira, hogy az angolul olvasó indiaiak kis számuk ellenére több megbecsülést szereznek nekik, mint amennyi a hindí íróknak valaha kijárt.

– *De akkor hogyan lehet, hogy Ön, aki angolul olyan jól tud, épp hindíül ír?*

– Ennek érzelmi okai vannak. Mondtam korábban, hogy amikor még tanultam, még álmodni is angolul álmodtam. Viszont amikor 1965-ben Ravíndra Kálíj, a férjem az életem része lett, viccet csinált ebből, azt mondta, „az angolok elmentek, de téged ittfelajítottak”. Addig angolul írtam, mire ő megkérdezte: „Hindíül nem tudnád ugyanezt elmondani? Csak azért írsz angolul, mert a sunyi írásaiddal megrökönyödést akarsz okozni másoknak.” Úgyhogy Ravíndra Kálíj távolított el az angoltól azzal, hogy viccet csinált belőlem. Ő rendkívül kevésbé szereti az angolt, míg én mindig olvasok angolul, és szeretem, hogy ezen a nyelven valaki egyszerűen, gyorsan megoszthatja a mondandóját.

– *Akkor nem helytelen azt mondani, hogy Ön igyekszik a hindí irodalomba elhozni azokat a vo-
násokat, amelyeket úgy értékel az angol nyelvű irodalomban?*

– Teljesen jól mondd! Nagyon igyekszem azon, hogy sikerüljön az angol lendületét a hindíbe elhozni, mert akkor végre megszabadulhat attól a sok tohonyaságtól, hogy frissen és üdén álljon előttünk. Tényleg rajongója vagyok az angol nyelv életrealitásának!

– *A korábbi interjúban több regény- és novellatervet említett, mint Szambhavámi jugé-jugé (Koronként tetet öltök), Visam játrá (Rögös zarándoklat), Gam rózgár ké (Panaszos megélhetés), Kaccsá csitthá (Leleplezés), Barí behendzsi (‘Főnövér’). Ezek közül melyen dolgozik most is, melyiket vetette el, melyik készült el más cím alatt?*

– *A Barí behendzsi* már megjelent, de végül a címe *Andhéré ká tálá (Sötétséglatat)* lett. *A Gam rózgár ké* megírása most is foglalkoztat, de jelenleg, ha már küzdök, akkor egy másik regény nyel, amely az irodalom világában tapasztalható urambátyámságról és korrupcióról szól. Egyelőre *Culture Vulture (Kultúrmókus és társai)* a címe, és már el is kezdtem írni tíz fejezetet, de egyelőre még mindegyik befejezetlen. Egy folyóirat szerkesztője mostanában nyüstöl, hogy részekben küldjem neki, akkor hamar elkészül. Igazság szerint, ha valaki külön nem noszogat, a terveim nagy része kútba esik a lustaságom miatt [Időközben, 2017 elején ez a regény már megjelent.]

– *Az egyik 2004-es interjújában mondta, hogy „mostanában egy regénnyel viaskodom, lévén hogy az a világ hozzám legközelebb eső szeletével kapcsolatos”. Melyik ez?*

– *A Dukkham-szukkham (Jóban-rosszban)*, amelyet sok éven át írtam. Azelőtt a férjemnek, Ravinak sokat szoktam mesélni a mathurái házunkról. Bár tízéves korom után megszűnt a kapcsolatom Mathurával, de a gyermekkorom ottani emlékeit azóta is őrzöm, olyannyira hogy egy pillanatban elkezdtem úgy érezni, meg kellene írni őket. Most, a *Dukkham-szukkham* után már nem mondogatom neki annyit, a regénnyel talán már nem aggaszt annyira a felbecsülhetetlen értékű emlékek megőrzésének feladata.

– *Milyen újabb művet olvashatunk Öntől hamarosan?*

– Épp nemrég küldtem el egy hosszú novellát avagy kisregényt a Száhitja Akademinál (Irodalmi Akadémia) megjelenő *Szankálín bháratíj száhitja (Kortárs Indiai Irodalom)* szerkesztőjének. Valamelyik nap olvastam, hogy a híres szakács, Nigella Lawson feldühödött férje elkezdte őt fojtogatni London egy elegáns éttermének kellős közepén, később pedig azzal igyekezett tisztázni magát, hogy megmarkolta ugyan a nyakát, de nem szorította meg. Az, hogy ilyen ismert személyiséggel is megtörténhet ez, akkora hatást gyakorolt rám, hogy elhatároztam, erről írni kell. Az eredménye hamarosan az olvasók kezébe fog kerülni. [A *Szpanő kí home delivery (Álom-házhozszállítás)* 2016-ban jelent meg.]

– *Írás közben mennyi teát iszik?*

– Mondhatni, a tea a tinta a tollamban.

– *Mamtá Kálíj dzsí, szívből köszönöm a lehetőséget.*

– Légy vidám mindig! (Indiában az idősek így búcsúznak a fiataloktól.)

Sági Péter